

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1657

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:
Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1657
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>
Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl
© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2019
18 februari 2019

[CHRISTIAAN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN [NICHOLAS TASSIN (PARIJS)]
[WINTER 1656-1657?]
5519A

Antwoord op een verloren gegane brief van Tassin aan Christiaan Huygens, vermoedelijk van eind 1656.

Samenvatting: Christiaan Huygens bedankt Tassin voor zijn bemoeienissen ten aanzien van Gobert.

Bijlage: Heinsius aan Chapelain, winter 1656-1657.

Datering: De brief lijkt later te zijn dan die van 19 oktober 1656. In deze laatste vraagt Huygens aan Tassin om bij Gobert te informeren, in de onderhavige bedankt hij Tassin daarvoor. Uit de brief van 6 december 1657 aan Gobert blijkt dat Gobert op 20 april 1657 heeft geschreven. Dan zou de onderhavige brief ongeveer daartussenin hebben gezeten, december-januari 1656-1657.

Primaire bronnen: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 45: ontwerp (autograaf).

— Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 36II, fol. 75v: later afschrift van ontwerp (Constantijn V Huygens).

Vroegere uitgave: OC 1, nr. 364, p. 532: volledig.

Namen: Jean Chapelain; Thomas Gobert; Nicolaas Heinsius.

Opmerking: Christiaans klad begint halverwege het vel; de ruimte erboven is kennelijk opgehouden voor een andere, belangrijker brief, die door de onderhavige moest worden vergezeld, maar die nooit is geschreven.

Transcriptie

Monsieur,

Je vous demeure très-obligé de ce que vous avez voulu prendre la peine de vous informer touchant le long silence de Monsieur Gobert. Je suis bien aise qu'il n'y a rien eu que ses occupations, qui l'ayent empesché jusqu'à présent d'accomplir sa promesse. Il en respirera à la fin, et je ne doute pas qu'il ne se montre alors homme de parole et qu'il ne me satisfasse avec interest.

De plus je vous suis très-redévable du soin que vous prenez à faire tenir si seurement mes lettres à Monsieur Chapelain et à moy les siennes. C'est un homme de très-grand mérite et reconnoissant au possible, en sorte ¹qu'il ne m'escrit jamais sans se louer de vostre civilité et diligence, en ce que vous estes si ponctuel à exécuter ce qui regarde nostre commerce.

Je luy envoie cette lettre de Monsieur Heinsius, nostre commun amy, laquelle je vous recommande. Si d'avanture vous le voyez, ayez la bonté de luy faire mes excuses de ce que je ne l'ay pas accompagnée de la miene. Je n'avois rien d'importance à luy mander, et d'ailleurs je fais scrupule de l'importuner souvent de mes lettres.

Vertaling

Mijnheer,

Ik blijf u verplicht om de moeite die u heeft willen nemen om te informeren naar het langdurig zwijgen van de heer [Thomas] Gobert. Ik ben blij dat het slechts zijn bezigheden zijn geweest waardoor hij tot heden niet in staat is geweest zijn belofte in te lossen. Hij zal daarvan uiteindelijk weer op adem komen, en ik twijfel er niet aan dat hij zich dan een man van zijn woord zal tonen, en dat hij mij met interest tevreden zal stellen.

Daarbij ben ik u erkentelijk voor de zorg die u besteedt aan de veilige afhandeling van mijn brieven aan de heer [Jean] Chapelain, en van de zijne aan mij. Hij is een man van grote verdienste, en zo erkentelijk als het maar kan, zodat hij mij nooit schrijft zonder zich [gelukkig] te prijzen met uw voorkomendheid en ijver, hierin [gelegen] dat u zo stipt bent in zaken die de uitvoering betreffen van onze briefwisseling.

---

1. Boven <qu'il> staat reads <qui>.

Ik stuur hem deze ²brief van de heer [Nicolaas] Heinsius, onze gemeenschappelijke vriend, die ik bij u aanbeveel. Als u ³hem ziet bij gelegenheid, wilt u dan zo goed zijn bij hem mijn verontschuldigen over te brengen dat ik deze niet van een eigen brief vergezeld laat gaan. Ik had hem [echter] niets van belang mee te delen, en verder wil ik hem niet te vaak met mijn brieven lastigvallen.

---

2. Heinsius aan Chapelain, winter 1656-1657.
3. Chapelain.

HENDRIK BRUNO (HOORN)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
18 JANUARI 1657
5521A

Vervolg op Bruno's brief van 13 december 1656 (5518A).

Samenvatting: Bruno zendt een nieuwjaarsgift, wellicht enkele vellen van zijn nog te verschijnen *Het boeck Jobs*.

Bijlage: vellen van *Het boeck Jobs* (Bruno 1658)?

Over een antwoord door Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 16x22cm, a | -; autograaf).

Transcriptie

Perillustris Domine,

Mitto debitæ observantiæ et gratitudinis ergo strenulam hanc qualemcumque chartaceam. Plura elegantiusculè, ut captus est Hornanorum, compacta ad manum jam non sunt exemplaria. Sed dabo negotium bibliopegis ut compingantur. Unum hoc nunc duntaxat mitto, quia Hagiensem tabellarium in procinctu stantem modo fortè habebam. Cogor abrumpere; postea latius. Schola vocat. Utinam FP@8Z!

Tuus omni nomine
Bruno.

Hornæ, 18 Januarii 1657.

Vertaling

Waarde heer,

Ik zend u vanwege de verschuldigde toewijding en dankbaarheid dit nogal papieren ¹nieuwjaarsgeschenkje. Verdere enigszins netjes ingebonden exemplaren, voor zover dat in Hoorn mogelijk is, zijn nog niet voorhanden. Maar ik zal de boekbinders opdracht geven dat ze worden ingebonden. Ik stuur nu toch maar dat ene vel, omdat de bode voor Den Haag hier zojuist toevallig gereed stond. Ik word gedwongen af te breken; later meer. De school roept. Ach die ¹school!

Geheel de uwe,
[Hendrik] Bruno.

Hoorn, 18 januari 1657.

---

1. Wellicht de eerste gedrukte vellen van Bruno's *Het boeck Jobs*. Deze uitgave zelf draagt het jaar 1658 als jaar van uitgave.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN JOHAN JOSEPH VAN OOSTENRIJK (DON JUAN) [BRUSSEL]
12 MAART 1657
5531

Samenvatting: Huygens stuurt Don Juan de *Konincklycke Fantasien* (1648) alsmede enkele muziekstukken van zijn eigen hand voor drie bas-violoncello's, die hij zelf van hoge kwaliteit acht.

Bijlagen: *Konincklycke Fantasien* (1648); composities voor drie bas-gamba's (Huygens).

Meegestuurd met Huygens' brief aan Rop van 12 maart 1657 (5532). Over een antwoord van Don Juan is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 757: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 35, pp. 29-30: volledig.

— Worp 5, nr. 5531, p. 282: volledig.

— Rasch 2007, nr. 5531, pp. 1010-1011: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Bedkowski; Karel I (koning van Engeland); George Villiers (hertog van Buckingham).

Plaatsen: Engeland; Italië.

Glossarium: composition (muziekstuk); concert (muziekstuk); instrument (muziekinstrument); musique (muziek); pièce (muziekstuk); toucher (spelen); viole (viola da gamba); viole basse (bas-violoncello da gamba).

Transcriptie

Au Prince Don Juan d'Autriche.

12 Mars 1657.

Sérénissime Prince,

J'obéis avec ce que je dois de respect et de promptitude au commandement que Vostre Altesse a daigné me faire touchant les livres de musique, dont j'ay eu l'honneur de luy parler. Je m'assure, Monseigneur, que dans la profonde connoissance qu'a Vostre Altesse de ce bel art, elle trouvera ceste collection choisie comme il falloit pour un grand Roy et comme il se pouvoit par un puissant favori dans un païs où Vostre Altesse a bien jugé que la viole est dans sa haute perfection et la composition si solide qu'on n'y doit rien à l'Italie. Si Vostre Altesse prend la peine de se faire jouer les pièces à trois violes basses que j'y ay adjoustées, elle se trouvera fort confirmée dans ceste opinion. À la miene, Monseigneur, c'est la plus harmonieuse sorte de concert qu'on puisse produire à si peu d'instruments et le Sieur Bedkofski, que j'ay trouvé au service de Vostre Altesse, en pourra rendre quelque tesmoignage, les ayant jouées avec moy. L'importance est, qu'elles soient nettement touchées. Je supplie très-humblement Vostre Altesse d'aggréer la liberté que je me donne de luy en dire mes sentimens et l'ambition qui m'anime à rechercher les occasions où je puisse estre trouvé capable de mériter la grace d'estre creu,

Serenissime,

etc.

Vertaling

Aan prins Don Juan van Oostenrijk.

12 maart 1657.

Edele prins,

Ik gehoorzaam met de verschuldigde hoogachting en spoed aan de opdracht die u zich hebt verwaardigd mij te geven, betreffende de ¹muziekboeken waarover ik de eer heb gehad u te vertellen. Ik ben er zeker van, mijnheer, dat u, door de grote kennis die u bezit van deze schone kunst, zult zien dat deze verzameling is gekozen zoals het behoorde voor een groot ²vorst en zoals mogelijk was door een machtige ³gunsteling, in een ⁴land waar u terecht de viola da gamba op hoog niveau vindt staan en de composities zo hecht dat ze in niets hoeven onder te doen voor die uit Italië. Als u de moeite neemt de stukken voor drie bas-violoncello's, die ik eraan heb toegevoegd, te laten uitvoeren, zult u deze mening bevestigd zien. Naar mijn mening, mijnheer, zijn het de welluidendste composities die men met zo weinig instrumenten tot stand kan brengen, en de heer Bedkowski, die ik in uw dienst heb getroffen, zal u iets erover kunnen vertellen, omdat hij ze met mij samen heeft gespeeld. Het belangrijkste is dat ze zorgvuldig worden gespeeld. Ik verzoek u nederig welwillend in te stemmen met de vrijheid die ik neem om mijn gevoelens erover te uiten alsmede het streven dat mij drijft om de gelegenheden te zoeken, waarin ik in staat kan worden gevonden de gunst te verdienen om te worden geacht,

edele prins,

enz.

---

1. *Konincklycke Fantasien* (Amsterdam: Paulus Matthysz, 1648). Huygens was vermoedelijk in het bezit van het handschrift van deze bundel met driestemmige gamba-composities, oorspronkelijk samengesteld voor de voorziene verloving van Karel I van Engeland en de Spaanse infanta (1623; de verloving ging echter niet door). Tijdens zijn bezoek aan het Brusselse hof in 1656 had Huygens de bundel (die hij *niet* bij zich had) aangeboden aan Don Juan, een natuurlijke zoon van Philips IV. Don Juan weigerde het geschenk, maar wilde de bundel wel lenen om er een afschrift van te laten maken. Zie Rasch 1994a.

2. Karel I van Engeland, toen nog prins van Wales.

3. George Villiers, hertog van Buckingham.

4. Engeland.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]

AAN ROP [BRUSSEL]

[12 MAART 1657]

5532

Samenvatting: Huygens bericht Rop dat bijgevoegde composities bestemd zijn voor Johann Joseph van Oostenrijk. Huygens hoopt van Rop composities uit Brussel terug te ontvangen.

Bijlagen: Huygens aan Don Juan, 12 maart 1657 (5531) met bijlagen.

Over een antwoord van Rop is niets bekend.

Datering: Het klad is niet gedateerd, maar staat direct onder dat van Huygens' brief aan Don Juan van 12 maart 1657. Het is daarom aannemelijk, en ook vanwege de inhoud, dat de brief samen met de brief aan Don Juan van 12 maart (5531) werd verstuurd en ook op die datum werd geschreven.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 757: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 36, p. 30: onvolledig (<Ce sont icy ... de luy envoyer>; <et au reste ... que je suis etc.>).

— Worp 5, nr. 5532, p. 283: volledig.

— Rasch 2007, nr. 5532, p. 1012-1013: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Johan Joseph van Oostenrijk (Don Juan); Giuseppe Zamponi.

Plaats: Antwerpen.

Titel: *Konincklycke fantasien* (1648).

Glossarium: composition (muziekstuk); harmonie (harmonie).

Transcriptie

Au Sieur Rop.

Monsieur,

Ce sont icy les compositions Angloises que Son Altesse a eu agréable que je m'obligeasse de luy envoyer. Si le paquet eust eu de la proportion à la valise du courier, vous l'eussiez pu recevoir plus promptement. Maintenant il m'a fallu attendre le passage du bateau d'Anvers. J'ay prins la liberté d'y adjouster ce mot de lettre pour Son Altesse, qui ne concerne que l'harmonie. Si vous croyez que ce que je fay par respect, puisse estre receu à offense, je suis bien content qu'un si mauvais papier s'employe à vous allumer un fagot. Et au reste vous recommande la conservation de mes livres, puisque Son Altesse m'a fait l'honneur de me dire qu'elle ne prétendoit qu'à les faire transcrire. Si parfois il vous tombe quelque chose d'eslite en main, soit du Sieur Zamponi ou d'autres que vous estimiez, j'ose espérer que vous ne voudrez non plus m'en envier la communication que je ne voudrois demeurer en faute de vous tesmoigner par tous les services dont vous pourriez me juger capable, que je suis, etc.

Vertaling

Aan de heer Rop.

Mijnheer,

Hier zijn de Engelse ¹composities die Zijne ²Hoogheid graag van mij wilde ontvangen. Als het pakketje op de afmetingen van de tas van de koerier was afgestemd, had u het nog eerder in handen gehad. Nu heb ik het

---

1. *Konincklycke Fantasien* (Amsterdam: Paulus Matthysz, 1648).

2. Johan Joseph van Oostenrijk (Don Juan).

vertrek van de boot naar Antwerpen moeten afwachten. Ik heb de vrijheid genomen dit ³briefje voor Zijne Hoogheid erbij te voegen, dat ⁴alleen over de harmonie gaat. Als u gelooft dat hetgeen ik uit respect doe, als beledigend kan worden opgevat, heb ik het liefst dat dit beroerde vel papier u kan dienen om de haard mee aan te maken. Verder vraag ik u voor mijn boeken zorg te dragen, omdat Zijne Hoogheid zo goed is geweest mij te zeggen dat hij ze beslist wilde laten kopiëren. Wanneer wellicht iets van goede kwaliteit in uw handen valt, hetzij afkomstig van de heer [Giuseppe] Zamponi hetzij van anderen die u kundig acht, dan waag ik de hoop te koesteren dat u mij toezending ervan evenmin zult misgunnen als dat ik zou willen tekortschieten u door alle diensten waartoe u mij in staat zou kunnen achten, te laten zien dat ik ben, enz.

---

3. Huygens aan Don Juan, 12 maart 1657 (533I).

4. Dat wil zeggen, niet over zakelijke aangelegenheden, betreffende de problemen tussen Oranje en Spanje waarover Huygens met Don Juan had onderhandeld.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [BRUSSEL]
12 MAART 1657
5533

Antwoord op een verloren gegane brief van Béatrix (begin maart 1657).

Samenvatting: Huygens wacht ongeduldig op de beloofde kopie van het portret van Béatrix, die door Van Egmond zal worden vervaardigd. Hij spreekt zijn blijde meegevoel uit over het overlijden van haar rivale Nicole van Lotharingen en hoopt dat de gevolgen voorspoedig zullen zijn.

Door Béatrix beantwoord op 27 juni 1657 (5546).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 759: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 5, nr. 5533, p. 283: volledig.

— Huysman 2006, II, p. 39: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 37, pp. 266-267: volledig (Nederlandse vertaling pp. 137-138).

Namen: Justus van Egmond; Nicole van Lotharingen; Karel Hendrik van Vaudémont.

Glossarium: luth (luit); requiem; viole (viola da gamba).

Transcriptie

Copie.

À Madame la Duchesse de Lorraine.

Le 12 Mars 1657.

Madame,

Je m'acquitte le plus promptement que je puis d'une promesse que j'ay l'honneur de faire à vostre excellent petit prince. Il est temps qu'il commence à s'appriivoiser aux petits coups de pistolet, et n'y a que sa mère qui les puisse appréhender de bonne grace.

Je rens très-humbles graces à Vostre Altesse de l'adresse qu'il luy a plû me donner au Juste. Il a promis d'exécuter ses ordres dans 3 semaines, qui me dureront comme autant de moiz. Ma patience toutefois s'y disposera si Vostre Altesse permet que la copie que je doibs avoir soit ¹retocquée sur le naturel, pour une seule demie-heure, qui est la grace que le Juste m'a fait espérer, et que je demande aveq submission. Si Vostre Altesse m'en gronde, je repliqueray: 'Paix, paix, ne faictes point de bruiet et disposez-en selon vostre bon plaisir, qui sera tousjours le mien.'

Les recommandations qu'il a pleu à Vostre Altesse me commander pour nostre cour, ont esté receues aveq l'estime qui se doibt, dans une réjouissance générale de la perte qu'a fait Vostre Altesse de la personne dont j'ay promis le requiem dessus mon luth et ma viole. Je tiendray à une faveur signalée, si Vostre Altesse me fait l'honneur de permettre que je soye informé à son temps des suites de ce succès. Elles ne seront jamais si bonnes que je ne les souhaite infiniment meilleures, estant aveq la passion que j'espère que Vostre Altesse me croit, etc.

---

1. Vermoedelijk wordt bedoeld: <retouchée>. Worp: <retorquée>.

Vertaling

Aan mevrouw de hertogin van Lotharingen.
12 maart 1657.

Mevrouw,

Ik vervul zo snel ik kan een belofte, die ik gedaan heb aan uw voortreffelijke kleine ²prins. Het wordt tijd dat hij begint te wennen aan het pistooltjeschieten en slechts zijn moeder kan daarover werkelijk bezorgd zijn.

Ik zeg u nederig dank vanwege de boodschap die u voor mij aan Justus [van Egmond] hebt willen overbrengen. Hij heeft beloofd zijn opdrachten binnen drie weken te zullen uitvoeren, die mij even lang zullen vallen als evenveel maanden. Mijn geduld zal zich er evenwel in schikken, als u toestaat dat de kopie die ik zal ontvangen naar het origineel wordt bijgewerkt, in een enkel half uur, hetgeen de gunst is waarop deze Justus mij heeft doen hopen, en waarom ik onderdanig vraag. Als u mij erover berispt, zal ik antwoorden: ‘Rustig maar, maak maar niet zoveel leven, beschik er maar over naar uw genoegen, dat ook altijd het mijne zal zijn.’

De aanbevelingen die u mij hebt willen zenden voor ons hof zijn met verschuldigde eerbied ontvangen, in een algemene vreugde over het verlies dat u hebt geleden in de ³persoon voor wie ik het requiem op mijn luit en viola da gamba heb beloofd. Ik zal vasthouden aan een gedane belofte, als u mij de eer doet toe te staan dat ik te zijner tijd word ingelicht over de gevolgen van dit succes. Deze kunnen zo goed niet zijn of ik wens ze nog oneindig beter, en ik ben, met de vurige hoop dat u gelooft dat ik ben, enz.

---

2. Karel Hendrik van Vaudémont.

3. Nicole van Lotharingen, de wettige echtgenote van Karel IV, die op 20 februari 1657 was overleden. Daardoor was de weg in principe vrij voor een wettig huwelijk tussen Karel IV en Béatrix de Cusance.

BÉATRIX DE CUSANCE (ANTWERPEN)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG | ANTWERPEN)
27 JUNI 1657
5546

Antwoord op Huygens' brief van 12 maart 1657 (5533).

Samenvatting: Béatrix meldt Huygens in een kort briefje dat ze ondanks de weinige brieven die ze schrijft, wel degelijk vriendschap voor hem koestert en hem graag wil zien en zijn muziek wil horen.

Blijkens de brief aan Flecknoe meegegeven ter bezorging. Maar uiteindelijk nam Huygens bij een bezoek aan Béatrix op 17 juli 1657 de brief zelf in ontvangst.

Primaire bron: Den Haag, KHA, Inv. G1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 10: brief (dubbelvel, 18x23cm, a|d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5546, p. 291: onvolledig (<que les lestre ... ny au caratère>), rest samengevat. — Huysman 2006, II, pp. 39-40: volledig.

— Rasch & Huysman 2009, nr. 38, p. 276: volledig (Nederlandse vertaling pp. 138-139).

Naam: Richard Flecknoe.

Glossarium: sinfonie (muziek).

Transcriptie

¹À Monsieur

Monsieur de Zeligom,

à La Haye.

---

²Ce 27 Juin 1657.

Vous seray estonnes sans doutte d'avoir ce pety tesmongnage de mon souvenir, puisque je ne vous en donne pas souvant, mais en vérités ce n'est pas que je ne vous ayme est estime tout à fait, mais c'est que la paresse que j'ay pour escrire me faict ymaginés que des lestre sont de foisble marque d'amitié, surtout des miene, qui n'ont rien d'agréable ny aux sanse ny aux caratère.

Recevés pourtant ce brouillon pour une assurance que je soytté souvant de vous voir est entendre dans vostre sinfonie. Monsieur Flexnot, porteur de cestte, vous en pourat randre tesmongnage, est combien je suis de tout mon coeur vostre très-affectionnés est [ac]quise

Béatrix.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem,

te Den Haag.

---

1. Adres apograaf.

2. Ontvangstnotitie: 'R Antwerpiaē coram ipsâ 17 Julii 57.'

27 juni 1657.

U zult ongetwijfeld verbaasd zijn dit kleine blijk van mijn gedachtenis te ontvangen, omdat ik u dit niet vaak geef. Maar dat is waarlijk niet omdat ik u niet graag mag en niet ten zeerste hoogacht, maar het is de luiheid om te schrijven, die me doet denken dat brieven maar een zwak blijk van vriendschap zijn, vooral de mijne, die niets prettigs in zich hebben, noch wat betreft de inhoud, noch wat betreft het schrift.

Ontvangt u toch dit gekrabbel als verzekering dat ik dikwijls verlang u te zien en u te horen met uw ³muziek. De heer [Richard] Flecknoe, brenger dezes, zal daarvan kunnen getuigen, en ook hoezeer ik met heel mijn hart ben uw toegewijde en de u toebehorende

Béatrix [van Lotharingen].

---

3. Misschien een toespeling op Huygens' belofte in zijn brief van 12 maart 1657 (5533) om 'een requiem op zijn luit en viola da gamba te spelen in algemene vreugde over het overlijden van Nicole van Lotharingen.'

[CONSTANTIJN HUYGENS] (ZUILICHEM)
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [BRUSSEL]
30 AUGUSTUS 1657
5554

Samenvatting: Huygens stuurt Béatrix ‘edelstenen’ afkomstig van de oever van de Waal, waaraan Zuilichem grenst. Als zij er meer wil hebben, hoopt hij dat in Den Haag te zullen vernemen, waarnaar hij spoedig terugkeert. Hij spreekt eveneens de hoop uit Béatrix daar eens te ontmoeten.

Bijlage: ‘edelstenen’ uit de Waal.

Door Béatrix beantwoord op 18 september 1657 (5556).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 747: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5554, pp. 294-295: onvolledig (<quelques nombre de ... plus touché que>), rest samengevat.

— Huysman 2006, II, pp. 40-41: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 39, p.277: volledig (Nederlandse vertaling pp. 139-140).

Plaatsen: Franche-Comté; Den Haag; Spanje; Waal; Zuilichem.

Transcriptie

À Madame la Duchesse de Lorraine.
Zuylichem, 30 Aoust 1657.

Madame,

Jugeant bien que tout ce petit revenu que j’ay au monde ne scauroit suffire à m’acquitter des obligations que j’ay à Vostre Altesse, je la supplie très-humblement d’aggréer qu’au lieu de beaux deniers comptans, qui me manquent, j’ose luy offrir en partie de payement quelque nombre de pierres précieuses, que me fournit la riche coste de certaine grande rivière, voisine de ceste terre, où il y a tantost 15 jours que moy et mes gens ne resvons qu’à choisir et ramasser ce qui pourroit servir à l’embellissement du cabinet de Vostre Altesse. Elle recevra, s’il luy plaist, ceste petite quantité pour un eschantillon de ce que je suis capable de fournir, et en cas que la matière ou les formes luy en plaisent si bien qu’elle seroit contente de s’accumuler de ces richesses en plus grande abondance, n’aura qu’à commander que des boisseaux entiers luy en soyent envoyez pour en faire trier à son appetit ce qui se trouvera digne de sa garde, par quelques lapidaires assez fidèles et experts pour manier des joyaux de tant d’importance. J’attendray là-dessus, Madame, les ordres que vous daignerez m’envoyer à La Haye, vers où je m’en retourne dans peu de jours, et où je souhaitteray bien encor d’avoir l’honneur de conférer ceste bonne copie d’Anvers aveq ce bel original de Bourgogne, premier qu’on nous l’ameine en Espagne, selon le bruict qui en court, et du quel il n’y a personne plus touché que,

Madame,

de Vostre Altesse, etc.

Vertaling

Aan mevrouw de hertogin van Lotharingen.
Zuilichem, 30 augustus 1657.

Mevrouw,

Van oordeel zijnde dat heel het kleine inkomen dat ik op de wereld heb, niet toereikend zou kunnen zijn om aan de verplichtingen te voldoen die ik jegens u heb, verzoek ik u nederig het goed op te nemen dat ik u, in

plaats van fraaie klinkende munt, die ik niet heb, als gedeeltelijke betaling een aantal kostbare stenen aanbied, die mij worden geleverd door de rijke oever van zekere grote ¹rivier die aan mijn ²gebied grenst, waar mijn mensen en ik al bijna twee weken slechts eraan denken iets te zoeken en te verzamelen dat ter verfraaiing van uw kabinet zou kunnen dienen. Wilt u alstublieft deze kleine hoeveelheid in ontvangst nemen als een proeve van hetgeen ik in staat ben te leveren. En als het materiaal of de vormen ervan u dermate bevallen dat het u ook zou behagen deze rijkdommen in grotere overvloed te vergaren, dan behoeft u maar te kijken en hele schepels worden u toegezonden, opdat u naar believen kunt uitzoeken wat waard lijkt behouden te worden, in de ogen van enige zeer betrouwbare en deskundige edelsteenbewerkers, die met kleinoden van zo grote waarde weten om te gaan. Ik zal hierover, mevrouw, de opdrachten die u zich wilt verwaardigen mij te zenden in Den Haag afwachten, waarnaar ik over enige dagen terugkeer en waar ik zal wensen nog de eer te hebben de goede ³kopie uit Antwerpen te vergelijken met het fraaie ⁴origineel uit de Franche-Comté, alvorens men het ons ontnemt om het naar Spanje te brengen, zoals het gerucht gaat, en waarover niemand meer ontdaan is dan,

mevrouw,

uw, enz.

---

1. De Waal.
2. Zuilichem.
3. Het portret van Béatrix van Justus van Egmond.
4. Namelijk Béatrix zelf.

[BEATRIX DE CUSANCE] (BRUSSEL)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
18 SEPTEMBER 1657
5556

Antwoord op Huygens' brief van 30 augustus 1657 (5554).

Samenvatting: Béatrix dankt Huygens voor de toegezonden 'edelsteentjes.' Zij zet haar plannen om naar Spanje te gaan uiteen, waar zij Karel IV van Lotharingen zal bezoeken. Zij vraagt Huygens uit te zien naar een lakdoosje om de steentjes in op te bergen.

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, KHA, Inv. G1, nr. 9, map Béatrix de Lorraine, nr. 11: brief (dubbelvel, 15x21cm, abc | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5556, p. 295: samenvatting.

— Huysman 2006, II, pp. 41-42: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 41, p. 278: volledig (Nederlandse vertaling pp. 142-143).

Naam: Karel IV van Lotharingen; Claude-François Pelletier.

Plaatsen: Madrid; Spanje; Toledo.

Transcriptie

¹À Monsieur

Monsieur des Zuligom,

à La Haye.

Bruxelles, ce 18e Septembre 1657.

Monsieur de Zuligoum,

J'ay toujours une très-grande joye lorsque je resois des marque de vostre souvenir. Jugés donc quel aurat estés celle que j'ay eue recevant dans la boitte que vous m'avés envoyés une sy grande quantités de ses marque, car je suis assurés que vous avés pansés à moy autant de fois que vous aves fait de pety papier de caillous donc j'ay admires les non, est vostre esprit à les invantés, est quand vous | b | aurié gardés ung des pety paquet il n'y auras point eue de mal. Je vous remerisie de tout les autre mil fois ay rien n'est plus jolly que les bonnet ay les souliers ay tout le reste ausy, may c'est asés.

Vous parlés de caillout puisque vous aves envie de sçavoir de nouvelle de mon voyage d'Espagne, qu'il n'at tenu qu'à moy de faire il y at 4 mois. Mais j'ay voulu que toutte chose soy ung peut mieux consertés ay réglés pour | c | cella par mon intendant, que j'ay envoyés à Son Altesse, le quel me mande, par les sienne du 15^m d'Aoust de Madril, qu'il aves la permission de voir Saditte Altesse à Tolède le 17^m du mesme mois ay luy parlés, sy bien que dant peut je sauray plus présisemant ce que je ferès.

Voilà l'estat où ay vostre peuvre Béatrix qui vous chérirat ay estimerat par tout où elle puisse aytre toutte sa vie. Sy par hasars vous rancontrié quelque boitte de lac propre à mettre des caillout sur le cotton, vous me ferié ung plésir extrême de me l'envoyer.

---

1. Adres, plaats- en datumaanduiding apograaf.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem,

te Den Haag.

Brussel, 18 september 1657.

Mijnheer van Zuilichem,

Het verheugt mij altijd zeer als ik een blijk van uw gedachtenis ontvang. Denkt u zich dus in hoe groot mijn vreugde was bij het ontvangen van de doos, die u mij hebt gestuurd, met een zo grote hoeveelheid van die blijken. Want ik ben er zeker van dat u even vaak aan mij hebt gedacht als u steentjes in papier hebt verpakt, waarvan ik de namen zeer bewonder en ook uw vernuft, dat dit heeft bedacht. En zoudt u één van deze pakjes hebben behouden, dan zou daarin geen kwaad hebben gestoken. Ik dank u voor alles duizendmaal en niets is mooier dan de mutsen en de schoenen en al het andere ook, maar genoeg daarover.

U spreekt over stenen omdat u graag nieuws wilt horen over mijn reis naar Spanje, die ik, als het aan mij had gelegen, vier maanden geleden al had kunnen maken. Maar ik wilde dat alles een beetje beter op elkaar afgestemd en geregeld was door mijn ²vertegenwoordiger, die ik naar Zijne ³Hoogheid heb gezonden en die mij meedeelt, in zijn ⁴brief van 15 augustus uit Madrid, dat hij toestemming heeft om genoemde Hoogheid op de 17de van diezelfde maand in Toledo te bezoeken en met hem te praten, zodat ik binnenkort nauwkeuriger zal weten wat ik zal doen.

Ziedaar de stand van zaken rond uw arme Béatrix, die u steeds zal liefhebben en hoogachten, waar zij zich bij haar leven ook moge bevinden. Mocht u bij toeval een lakdoosje vinden dat geschikt is om steentjes op watten in te leggen, dan zoudt u mij een groot plezier doen mij dat te zenden.

---

2. Claude-François Pelletier.

3. Karel IV van Lotharingen.

4. Pelletier aan Béatrix de Cusance, 15 augustus 1657 (verloren?).

CHRISTIAAN HUYGENS [DEN HAAG]
AAN THOMAS GOBERT [PARIJS]
6 DECEMBER 1657
5558A

Antwoord op Goberts brief van 20 april 1657 (verloren).

Samenvatting: Christiaan bedankt Gobert voor de toegezonden airs. Hij heeft wel mooie zangstemmen gevonden om ze uit te voeren, maar nog niemand die dezelfde variaties kan spelen als Gobert.

Over een antwoord van Gobert is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 45: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgave: OC 2, nr. 432, pp. 91-92: volledig.

Plaats: Indië.

Glossarium: air (lied); couplet (couplet); variation (variatie); voix (stem).

Transcriptie

À Gobert.

Donderdag, 6 Décembre 1657.

Monsieur,

Celle qu'il vous a pleu m'escire du 20e Avril m'a esté enfin rendue, après avoir esté plus longtems en chemin que ne sont souvent les lettres qui viennent des Indes. Elle n'a pas laissé pour cela de m'estre très-agréable en me donnant des preuves si certaines de la continuation de vostre affection.

Je vous rends graces très-humbles du présent dont vous l'avez voulu accompagner, de ces airs, di-je, si bien choisis parmy lesquels il y a d'extrêmement agréables, et la plus part encore inouïs en ce païs, de sorte qu'en les copiant de la main je pourroy les débiter comme très-nouveaux. Nous trouvons assez de belles voix pour les executer, mais non pas d'assez grands maistres pour faire des variations pour les seconds couplets à l'egal de celles que vous m'avez fait entendre. Partant ce me sera tousjours une faveur insigne, si vous demeurez dans le dessein de m'en ecire quelques-uns dans le livre que j'ay laissé entre vos mains. Mais il faut que soit lorsque vous aurez du temps de reste, et mesme alors je crains que vous ne preniez trop de peine pour une personne qui ne vous est desjà que trop redevable, et qui au lieu de vous requérir de quelque chose, devrait trouver des occasions pour vous rendre service, c'est,

Monsieur,

vostre très-humble et très-obligé serviteur
Chr. Huygens de Zulichem.

Vertaling

Aan Gobert.

Donderdag 6 december 1657.

Mijnheer,

Uw ¹brief aan mij van 20 april [1657] is mij eindelijk bezorgd, na langer onderweg te zijn geweest dan doorgaans het geval is met brieven die uit Indië komen. Evenwel was de brief mij niet minder aangenaam,² omdat die mij zo duidelijke blijken van uw voortdurende genegenheid geeft.

Ik dank u nederig voor het geschenk waarvan u de brief deed vergezellen, namelijk de liederen, die zeer goed gekozen waren, waaronder zich buitengewoon mooie bevinden, en waarvan het merendeel nog onbekend is hier te lande, zodat ik ze, als ik ze met de hand heb overgeschreven, kan laten horen als nieuwigheden. Wij hebben hier voldoende mooie zangstemmen om ze uit te voeren, maar niet genoeg grote meesters om variaties te maken voor de tweede coupletten, die vergeleken kunnen worden met die welke u mij heeft laten horen. Toch zal het mij een zeldzame gunst zijn als u bij uw voornemen blijft enkele in het boek te schrijven, dat ik bij u heb achtergelaten. Maar dat kan alleen als u tijd over hebt, en zelfs dan vrees ik nog dat u te veel moeite doet voor iemand die u toch al te veel verschuldigd is, en die in plaats van u iets te willen verzoeken veeleer gelegenheden zou moeten zoeken u van dienst te kunnen zijn. Die iemand is,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
Christiaan Huygens van Zuilichem.

---

1. Gobert aan Christiaan Huygens, 20 april 1657 (verloren?).

2. In het ontwerp is op deze plaats een zin doorgehaald, waarin Christiaan verwijst naar een brief van hem aan Gobert, verstuurd in augustus 165* via Tassin.